

Colecția masonică a Bibliotecii Universitare din Poznań

Printre cele 4.500.000 de volume ale Bibliotecii Universitare din Poznań se distinge prin valoarea sa documentară, o vastă colecție de literatură francmasonică.

Francmasoneria, cunoscută și sub numele de *ars regia* este una dintre cele mai vechi și elitare mișcări ideologice. Sub denumirea actuală s-a fondat ca mișcare socială la începutul secolului al XVIII-lea. În cei trei sute de ani de existență membrii lojelor francmasonice au lăsat în urmă o bogată operă scriitoricească în domeniul filozofiei, gândirii sociale, literaturii, artei, simbolicii, ritualisticii.

Secția Colecției Masonice a Bibliotecii Universitare din Poznań dispune de unul dintre cele mai mari fonduri de carte francmasonică din Europa.

Istoria ei începe în anul 1945, când Universitatea im. Adam Mickiewicz din Poznań a fost înștiințată de către un localnic, despre existența unui imens fond de carte abandonat în localitatea Sława Śląska, de către Gestapo și șeful SS Reichsführer Heinrich Himmler. Cărțile provenau în mare parte din bibliotecile lojelor din regiunile Śląsk și Pomerania.

Directorului Bibliotecii Universitare de atunci, profesorul Alexandru Birkenmajer, a realizat însemnatatea neobișnuitei colecții și a decis adapostirea și administrarea acesteia la Poznań.

În anul 1959 colecția a fost preluată în evidență, cu propriul său registru și propriul său catalog.

Cu un inventar de aproximativ 80000 de volume, peste 50% din colecție este în limba germană, 16% în limba franceză iar, restul în alte limbi. Cea mai veche parte a colecției, în jur de 300 de volume, o reprezintă publicațiile rozicruciene și ezoterice din secolul al XVII-lea. Cartea veche din secolul al XVIII-lea numără peste 4 mii de opere. Marea majoritate a colecției, aprox. 63 de mii de volume, provine din secolul al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, până în anii 1935. Fondul de carte masonic contemporan atinge 2 mii de volume. Colecția este de asemenea completată prin cumpărare, schimb sau daruri.

Împ de 30 de ani, responsabilul și creatorul Secției Independente de Documente masonice (astăzi Departamentul Colecției masonice) a fost istoricul Andrzej Karpowicz.

Acestei moșteniri culturale, Andrzej Karpowicz, custodele ei i s-a consacrat în întregime, a desăvârșit schematul clasificării ei, a prelucrat-o și a deschis-o cercetătorilor.

Printre numeroasele lucrări scrise de domnia sa, mărturie a genezei acestei colecții stă lucrarea: "The Masonic Collection of the University Library in Poznań". Working Paper Series no 6. Centre for Research into Freemasonry and Fraternalism: University of Sheffield 2009¹.

Colaborarea cu Muzeul Masonic din Bayreuth a dus în anul 1984, la participarea Bibliotecii Universitare din Poznań la Congresului AMMLA (Asociația Librariilor, Muzeelor și Arhivelor Masonice)². La propunerea Muzeului Masonic din Bayreuth, în anul 1996 Polonia a găzduit, pentru prima oară, lucrările Congresului AMMLA.

La reuniunea ce a avut loc atunci, la Biblioteca Universitară din Poznań și în Palatul Ciążeń au participat reprezentanți ai bibliotecilor din Austria, Belgia, Finlanda, Germania și Olanda.

Modernizarea colecției Masonice de la Biblioteca Universitară din Poznań a început în anul 2000, prin catalogarea volumelor în programul Horizon. Aceasta a fost o muncă de pionierat, dată fiind raritatea documentelor, lipsa normelor de catalogare proprii cărților francmasonice sau inexistența lor în alte baze electronice europene.

Până la sfârșitul anului 2015 au fost catalogate electronic 44197 de titluri.

De o importanță fundamentală în înregistrarea literaturii francmasonice vechi este catalogul Bibliotecii Marii Loje din Hamburg, editat în anul 1910 de Karl Wahlstedt, de asemenea bibliografia autorului german August Wolfstieg, editată în anii 1911 - 1914, lucrările lui Bernhard Beyer, Hans Quint, editate în anii 1926-1927.

Cataloagele tradiționale (alfabetic, sistematic și de carte veche³) ale Secției Francmasonice se găsesc în dublu exemplar, atât în sediul Bibliotecii Universitare din Poznań cât și în filiala bibliotecii din Ciążeń. Catalogul alfabetic începând cu anul 1801 numără 36.000 de fișe iar cel sistematic 20.000 de fișe. Periodicele nu sunt detașate din catalogul alfabetic. În schimb Tablourile de loje, după limbă și numele orașului sunt

---

¹ http://lib.amu.edu.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=1013&Itemid=203

² AMMLA este un forum de specialitate unde bibliotecarii și arhiviștii se pot consulta în domeniul literaturii francmasonice.

³ Publicații tipărite până la anul 1800.

separate începând de la grupul de litere Mit. (Mitglieder-Verzeichnis), la fel și toate procesele verbale se găsesc sub numele țării, a orașului și a lojei.

Descărcarea fișei bibliografice, cu titlul cărții în original este disponibilă la pagina bibliotecii: <http://lib.amu.edu.pl/> sau la pagina catalogului național NUKAT:

http://www.nukat.edu.pl/cgi-bin/gw_2012_2/chameleon?skin=reader&lang=pl

Catalogul tradițional al fondului de carte francmasonic a fost digitalizat de Biblioteca Universitară din Poznań (DIGIT CARDS) în anul 2013 și poate fi consultat deocamdată numai în limba polonă la : <http://buuam.digital-ceunter.pl/#>.

Căutarea se face prin accesarea imaginii – cataloage (katalogi), iar în continuare catalogul cifrat - DIGIT CARDS.

După deschiderea paginii se afișează una dintre cele patru variante ale catalogului :

masonica – catalog alfabetic;

masonica – catalog alfabetic – mitgliederverzeichnis;

masonica – catalog alfabetic – cărți rare;

masonica – catalog sistematic.

După 18 ani de participare sporadică în cadrul congreselor AMMLA, în calitate de observator, în anul 2012 Biblioteca Universitară din Poznań a devenit membru ordinar AMMLA, în urma votării de către membrii asociației și a deciziei luate de comun acord cu autoritățile Universității Adam Mickiewicz din Poznań.

La lucrările Congresului de la Roma, din 2012, Biblioteca Universitară din Poznań a primit propunerea de a organiza Congresul AMMLA din 2014.

Congresul a avut loc în perioada 3 – 6 iulie la Poznań, Ciążeń și Dobrzycy.

La congres, au participat reprezentanții bibliotecilor, arhivelor și muzeelor francmasonice din SUA și Europa, printre aceștia directorii bibliotecilor din Pensilvania, Bayreuth, Bruxelles, București, Haga, Londra, Oslo, Paris, Praga, Rosenau.

În deschiderea congresului a avut loc vernisajul expoziției „Colecția masonică în fondul de carte al Bibliotecii Universitare la Poznań”⁴

Pentru pregătirea acestei ample expoziții, exponatele au fost supuse unei selectări și clasificări amănunțite, în funcție de istoria mișcării francmasonice. Pornind de la geneza ordinului, a perioadei antice legendare, a primelor bresle de zidari, călugări, constructori de catedrale, legați de perioada operativă, ajungând la apariția mișcării speculative și la recunoașterea francmasoneriei europene în 1717.

---

⁴ http://lib.amu.edu.pl/images/stories/wystawy/masoni/KATALOG_WYSTAWY.pdf

S-a trecut în revistă istoria fiecărui secol, ritualurile, simbolica, cei mai importanți istoriografi și oameni de cultură francmasoni, enciclopediile fundamentale, diferite manuale, literatura apologetică, polemică, propedeutică precum și cele mai complete cataloage a bibliotecilor și librăriilor francmasonice. Nu a fost uitată nici arhitectura francmasonică la Poznań și în împrejurimi, nici apariția primelor loje mixte sau feminine în mișcarea francmasonică și nici campaniile antimasonice.

Având în vedere faptul că 70% din acest fond de carte masonic îl reprezintă periodicele, au fost prezentate câteva dintre primele exemplare, editate la începutul secolului al XVIII-lea ca de exemplu: „Der Freymäurei: im Jahre 1738 herausgegeben”, Leipzig, B. Ch. Breitkopf, 1738, Entick John, ”The Free masons pocket companion : containing : the origin, progress and present state of that ancient fraternity ; the institution of the Grand Lodge of Scotland ; lists of the grand masters and other officers of the Grand Lodge of Scotland and England ; their customs, charges, constitutions, orders and regulations for the instruction, and conduct of the brethern, to which ist added a complete collections of freemasons songs...”, Glasgow, Robert and Thomas Duncan, 1771. dar și câteva reviste științifice actuale, printre care *Ars Regia*”, Warszawa, Wydaw. Fundacji "Historia pro Futuro", 2002/2003 și revista Centrului regional de Studii Francmasonice - Paris - București *Cuvânt masonic*.

Expoziția a cuprins aprox. 200 cărți, 70 de ilustrații scanate, obiecte, articole de vestimentație, regalia, colane, medalii, pinuri, butoni, insigne, accesorii de lojă. Aceste memorabilia au fost oferite Bibliotecii Universitare din Poznań în anul 2013 din partea lojei *Świątynia Hymnu Jedności* care a activat la Poznań între anii 1998 – 2013. În marea majoritate, materialele primite sunt legate de Ritualul Sf. Ioan în Ritualul Scoțian Antic și Accepat. Obiectele, de natură utilitară au servit în timpul actiivităților de lojă. Aceste daruri, alături de cărți și documente rare permit să introducă cititorul în atmosfera simbolurilor masonice și a înțeleșurilor lor tainice.

Printre cele mai însemnate volume din colecția masonică expoziția a prezentat lucrări despre precursorii mișcării :

- *Septimana philosophica*, un exemplu de alchimie spirituală, opera medicului german Michael Maier, editată la Frankfurt 1620;
- *Amphitheatrum sapientiae aeternae*, datată 1595 și bogat ilustrată în gravuri, una dintre ele reprezentând autorul cărții Heinrich Khunrath, rugându-se în laboratorul sau de alchimie ;

- *Maurerisches Handbuch oder Angabe aller Gebräuche in der französischen Maurerei : nebst Anzeige und Erklärung aller geheimen Worte und Grade der verschiedenen Systeme begleitet von den Regeln für das Aussprechen der hebräischen Sprache und von einem für maurerische Institute bestimmten Kalender hebräischer Monde /*, Magazin für Industrie und Literatur, Leipzig [1821-1829] de Claude Vuillaume, ornamentat cu 32 de gravuri și un frontispiciu însoțit de simboluri ezoterice ;
- ceremoniile de inițiere în gradul de ucenic și maestru, prezentate în gravuri de Mlle*** și destăinuie în 1744 de Madame la Marquise *** sub titlul : *Assemblée des Francs-Maçons pour la Réception des Apprentis* ;
- versiunea acestei lucrări, prezentată cu efect de oglindă, îmbunătățită de Johann Martin Bernigeroth, și publicată în anul 1745.
- Printre sutele de constituții și statute din toate colțurile lumii, am ales perla colecției noastre, și anume prima ediție din anul 1723 a constituției lui James Anderson, *The constitutions of the free-masons: containing the history, charges, regulations &c, of the most Ancient and Right Worshipful Fraternity for the Use of the Lodges* ;
- un tablou de lojă important pentru istoria orașului Poznań este ediția bilingvă *Mitglieder-Verzeichnis der Deputirten Alt-Scottischen Loge zur Liebe und Treue und der St. J.-Loge Tempel der Eintracht um Orient zu Posen Für das Jahr 5835 bis 5836. Obraz członków Łóz delegowaney staroszkockiey Miłości i Wierności I St. Jańskiej Świątyni Jedności na wschodzie Poznania. Na rok 5835 do 5836*, Posen, W. Decker, [1836].

O carte deosebit de importantă semnată de Auguste Wolfstieg, *Bibliographie der Freimaurerischen littératures*, editată între anii 1911 – 1914, capodopera monumentală reprezintă sursa fără de care nu am putea cataloga literatura francmasonică.

Printre cele mai prețioase cărți, fiecare participant a putut găsi documente reprezentând moștenirea culturală francmasonică din țara sa. Ecoul congresului cât și a expoziției a dus la intensificarea colaborării Secției masonice cu diferite muzee, biblioteci, și centre de studii franc-masonice din Austria, Franța, Lituania, Polonia, România.

După congresul AMMLA 2014, numeroase întrebări, referitoare la posibilitatea de a filtra titlurile colecției în catalogul său electronic digitalizat au contribuit la o mai mare ofertă de informații despre colecție și la crearea unui catalog electronic de publicații în limba franceză. <http://hdl.handle.net/10593/14305>

Schema completă a clasificării fondului de carte masonic al Bibliotecii Universitare din Poznań este disponibilă în limba polonă și franceză, în anexa acestui catalog electronic.

În proporție destul de mică, în Fondul de carte al Bibliotecii Universitare din Poznań sunt reprezentate alte limbi europene, printre care și limba română. Se pot aminti aici 15 cărți, editate de către lojele masonice de pe teritoriul actual al României, ce au funcționat între anii 1870 –1935 :

1. *Aufklarende Mitteilungen über die Stellung der sogenannten National-Grossloge Rumänien zu den anerkannten*, ger. und vollk. Johannislogen "Zur Brüderlichkeit" und "Sapientia" in Bukarest, Kronstadt-Brasso: Schneider & Feminger, [1912].
2. *La Grande Loge Nationale de Roumanie et ses relations avec le Suprême Conseil du Rite Ecossais Ancien et Accepté de Roumanie*. Travaux d'ateliers Symboliques Roumains, Jassy: [Tip. Brawo], 1933.
3. *Fiat lux*. R.L.G.-ral Dr. Carol Davila, Bucuresti: [s.n.], 1935.
4. Denner Friedrich, *Die Felloge Carmen Sylva zur deutscher Treue in Bukarest von ihrer Gründung zum Schlusse*, 6.11.1918, Bukarest: Wücher-pfennig, Berlin, 1918.
5. Teutschländer Willibald Stefan, *Ueber die Aufgabe der Loge und der Logenbrüder : Vortrag, gehalten in der[Loge] "Zur Brüderlichkeit" am 9. (21.) Februar 1883*, Bukarest : Thiel & Weiss - "Palais Dacia-Romania", 1883.
6. Regulament al Respectabilei Loje dedicată Intelepților din Heliopolis Oriental Bucuresci. Bucuresci :Typ. FF. Thiel & Weiss, 1873.
7. Orts-Gesetz der Johannis-Freimaurerloge „Sapientia” im Orient von Bucarest [Rumänien] gestiftet am 22. April 1911, Bucarest: A. Baer, 1911.
8. Haus-und Geschäfts-Ordnung der unter dem Schütze der Gross-L[oge] von Ungarn für die drei Johannis-Grade arbeitenden... Loge „Zur Brüderlichkeit” im Orient Bucarest ... Bucarest: Thiel. U. Weiss, 1875
9. Grundgesetze der Freimaurer – Loge „Szechenyi” in Arad, Arad: H. Goldscheider, 1870. – 95, [3] s.; 16°.
10. Mitglieder-Verzeichnis der Unter Konstitution der Grossen loge von Preusse genannt royal-York zur Freundschaft im Orient Berlin arbeitenden St. Johannis-Freimaurer-Loge « SAPIENTIA » im Oritnt Bucarest gegr. Den 22 April 1911 Fur das maurerjahr 1911/1912.
11. Mitglieder-Verzeichnis der Unter Konstitution der Grossen loge von Preusse genannt royal-York zur Freundschaft im Orient Berlin arbeitenden St. Johannis-Freimaurer-Loge « SAPIENTIA » im Oritnt Bucarest gegr. Den 22 April 1911 Fur das maurerjahr 1912/1913.
12. Mitglieder-Verzeichnis der Unter Konstitution der Grossen loge von Preusse genannt royal-York zur Freundschaft im Orient Berlin arbeitenden St. Johannis-Freimaurer-Loge « SAPIENTIA » im Oritnt Bucarest gegr. Den 22 April 1911 Fur das maurerjahr 1914/1915.
13. Mitglieder-Verzeichnis der Unter Konstitution der Hochsteleuchtenden [...] Carmen Sylva zur Deutschen treue zu Bukarest. Gesst. Am 25 April 1917 [...] Matrikel-Nummer 193.
14. Mitglieder-Verzeichnis der Unter Konstitution der Hochsteleuchtenden [...] Carmen Sylva zur Deutschen treue zu Bukarest. Yum Johannisfeste 1918 [...] Matrikel-Nummer 193.
15. Instrucțiune pentru Gradul Filosofic de Cav. Cruce Ros. Rit. Frances Modern, Bucuresci : Cucu, 1880.

Pentru toți cei care doresc să facă cercetări în domeniul literaturii franc-masonice, la Sala de lectură a Collecțiilor Speciale din cadrul Bibliotecii Universitare din Poznań se pot împrumuta cărți de luni până sâmbătă. Colecția masonică este deschisă tuturor solicitărilor, inclusiv în limba română :

http://lib.amu.edu.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=1013&Itemid=203

